

Postępowanie karne

Postępowanie przygotowawcze II

Dr hab. Wojciech Jasiński
Katedra Postępowania Karnego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

- 1) uprawnienia wiążące się z szeroko pojętym prawem do informacji (dostęp do akt postępowania, komunikowanie stronom rozstrzygnięć procesowych oraz pouczenia),
- 2) możliwość wnioskowania o przeprowadzenie czynności w postępowaniu przygotowawczym,
- 3) możliwość udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego,
- 4) możliwość składania środków odwoławczych od rozstrzygnięć lub działań/zaniechań organów prowadzących postępowanie przygotowawcze.

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Szczególne uprawnienia podejrzanego

- pouczenie z art. 300 par. 1 KPK
- uprawnienie do żądania przesłuchania w obecności obrońcy – art. 301 KPK
- żądanie podania ustnie podstaw przedstawionych/zmienionych zarzutów – art. 313 i 314 KPK
- możliwość wnioskowania o końcowe zaznajomienie z materiałami postępowania przygotowawczego – art. 321 KPK

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Uprawnienia stron do udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego:

- 1) Prawo wnioskowania o przeprowadzenie czynności postępowania przygotowawczego (art. 315 par. 1 KPK)
- 2) Szczególne rozwiązanie w stosunku do przesłuchania pokrzywdzonego – art. 315a k.p.k. (możliwość odstąpienia, ale obligatoryjne przeprowadzenie przesłuchania na wniosek pokrzywdzonego)

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Uprawnienia stron do udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego:

2) **Bezwzględne prawo udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego**

- a) Czynności wnioskowane
- b) Czynności niepowtarzalne

Nie dotyczy to jednak oskarżonego pozbawionego wolności (315 par. 2 KPK) i sytuacji, gdy udział stron groziłby zniekształceniem lub utratą dowodów (art. 316 par. 1 i 2 KPK)

Strony powinny zostać zawiadomione o terminie i miejscu takich czynności (w przypadku wnioskowanych jeżeli także i o to wnioskuje)

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Uprawnienia stron do udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego:

3) **Względne prawo udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego**

a) inne czynności śledztwa lub dochodzenia

Prokurator może jednak w szczególnie uzasadnionym wypadku odmówić udziału ze względu na **ważny interes postępowania przygotowawczego** lub ze względu na **poważne trudności w sprowadzeniu podejrzanego pozbawionego wolności**

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Uprawnienia stron do udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego:

Inne uprawnienia stron:

4) **Obowiązek doręczenia postanowienia o powołaniu biegłych i umożliwienie zapoznania się z opinią biegłych lub wzięcia udziału w przesłuchaniu biegłego (art. 318 KPK)**

5) **Żądanie przesłuchania świadka przez sąd (art. 316 par. 3 KPK)**

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Obowiązek pouczenia pokrzywdzonego o jego uprawnieniach:

- posiadaniu statusu strony procesowej w postępowaniu przygotowawczym
- uprawnieniu do składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia i warunkach uczestniczenia w tych czynnościach, określonych w art. 51, art. 52 (zasady wykonywania praw pokrzywdzonego) i art. 315-318 KPK (zasady udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego),
- uprawnieniu do korzystania z pomocy pełnomocnika, w tym do złożenia wniosku o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu w okolicznościach wskazanych w art. 78.

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Obowiązek pouczenia pokrzywdzonego o jego uprawnieniach:

- do wniesienia o skierowanie sprawy do mediacji (art. 23a § 1 KPK),
 - do dostępu do akt postępowania przygotowawczego (art. 156 KPK)
 - do skorzystania z pomocy tłumacza (art. 204 KPK)
 - do złożenia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzenie śledztwa albo dochodzenia (art. 306 KPK)
 - do odstąpienia od przesłuchania (art. 315a KPK)
- ORAZ konsekwencjach niepodania adresu do doręczeń albo zmiany tego adresu bez powiadomienia organu procesowego (art. 138 i 139 KPK).

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Obowiązek pouczenia pokrzywdzonego o jego uprawnieniach:

- możliwościach naprawienia szkody przez oskarżonego lub uzyskania kompensaty państwowej
- dostępie do pomocy prawnej,
- dostępnych środkach ochrony i pomocy, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka,
- pomocy przewidzianej w art. 43 § 8 k.k.w.
- możliwości wydania europejskiego nakazu ochrony,
- organizacjach wsparcia pokrzywdzonych.

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Obowiązek pouczenia pokrzywdzonego o jego uprawnieniach:

-treści art. 337a k.p.k.

Na wniosek pokrzywdzonego należy poinformować o zarzutach oskarżenia i ich kwalifikacji prawnej.

- o możliwości zwrotu kosztów poniesionych w związku z udziałem w postępowaniu.

Pouczenie należy wręczyć pokrzywdzonemu na piśmie. Pokrzywdzony otrzymanie pouczenia potwierdza podpisem. Jeżeli pokrzywdzony nie jest przestuchiwany należy mu pouczenie doręczyć.

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

Przesłanka: **uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa**

Obowiązek **niezwłocznego** wydania stosownego postanowienia (o wszczęciu śledztwa albo dochodzenia albo o odmowie jego wszczęcia)

W postanowieniu wskazuje się **czyn będący przedmiotem postępowania** oraz **jego kwalifikację prawną** (art. 303 KPK)

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

Postanowienie o wszczęciu śledztwa wydaje **prokurator** (art. 305 § 3 KPK).

Postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa wydaje prokurator albo Policja (inny uprawniony organ).

Postanowienie wydane przez Policję (inny uprawniony organ) **zatwierdza prokurator**.

Postanowienie o wszczęciu śledztwa (dochodzenia) nie jest **zaskarżalne**.

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

W dochodzeniu postanowieniu o wszczęciu dochodzenia wydaje **organ prowadzący postępowanie** (325e § 1 KPK), a więc zasadniczo Policja (inny uprawniony organ, także prokurator).

Postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia wydaje **organ prowadzący postępowanie**.

Postanowienie o wszczęciu dochodzenia nie wymaga zatwierdzenia prokuratora (art. 325e § 1 i 2 KPK). Postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia wymaga zatwierdzenia

Policja (inny uprawniony organ) ma obowiązek **zawiadomić** prokuratora o wszczęciu dochodzenia.

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

Zażalenie przysługuje na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa (dochodzenia).

Podmiotami uprawnionymi do **zaskarżenia** postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa albo dochodzenia są:

- **pokrzywdzony,**
- **instytucja państwowa, samorządowa lub społeczna, która złożyła zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa,**
- **inna osoba, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, jeżeli wskutek przestępstwa doszło do naruszenia jej praw.**

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

Zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa albo dochodzenia wnoszone jest za pośrednictwem prokuratora, który wydał lub zatwierdził postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa (dochodzenia) - art. 460, 465 § 2 KPK.

Rozpoznawane jest przez sąd właściwy do rozpoznania sprawy w I instancji (art. 465 § 2 KPK).

Wyjątek - odmowa wszczęcia postępowania z uwagi na brak interesu społecznego w ściganiu z urzędu sprawcy czynu prywatnoskargowego. W takich okolicznościach instancją odwoławczą jest prokurator nadrzędny nad tym, który wydał lub zatwierdził postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania (art. 465 § 2a KPK).

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

Skarga na bezczynność – art. 306 par. 3 KPK

Jeżeli osoba lub instytucja, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, nie zostanie w ciągu **6 tygodni** powiadomiona o wszczęciu albo odmowie wszczęcia śledztwa, może wnieść zażalenie do prokuratora nadrzędnego albo powołanego do nadzoru nad organem, któremu złożono zawiadomienie.

Obowiązek zawiadomienia o przestępstwie

1) Zasada ogólna – społeczny obowiązek dotyczący przestępstw ściganych z urzędu

2) Wyjątek – prawny obowiązek – art. 240 par. 1 KK

Prawny obowiązek niezwłocznego powiadomienia o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, 118a, 120–124, 127, 128, 130, 134, 140, 148, 163, 166, 189, 252 KK lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, jeżeli dana osoba posiada wiarygodną wiadomość o takim zdarzeniu. Za niepowiadomienie grozi kara do 3 lat pozbawienia wolności.

Obowiązek zawiadomienia o przestępstwie

3) Szczególny prawny obowiązek ciążyący na instytucjach państwowych i samorządowych

Jeżeli w związku ze swoją działalnością dowiedziały się one o popełnieniu przestępstwa **ściganego z urzędu**, są zobowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby **nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa**. Obowiązek ten dotyczy sytuacji, gdy o popełnienie przestępstwa **instytucja dowiedziała się w związku ze swoją działalnością**.

Postępowanie sprawdzające (art. 307 KPK)

- 1) Cel – weryfikacja czy jest podstawa do wszczęcia postępowania
- 2) Podejmowane przed wszczęciem postępowania przygotowawczego
- 3) Mogą trwać 30 dni – czasu tego nie wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego
- 4) Nie przeprowadza się czynności wymagających spisania **protokołu** (wyjątek – przesłuchanie zawiadamiającego)

Czynności w niezbędnym zakresie (art. 308 KPK)

- **Faktyczne wszczęcie** postępowania przygotowawczego
- **Mogą trwać 5 dni** – czas ten wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego
- W **granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa** przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, prokurator albo Policja może w każdej sprawie, w wypadkach niecierpiących zwłoki, przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe (w szczególności o charakterze dowodowym, np. oględziny)

Czynności w niezbędnym zakresie (art. 308 KPK)

- Można przesłuchać osobę podejrzaną w charakterze podejrzanego
- Jeżeli w sprawie wymagane jest prowadzenie śledztwa konieczne jest wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów
- Postanowienie o wszczęciu postępowania albo o jego umorzeniu wydawane jest **post factum**

Przedstawienie zarzutów

- 1) Faza *in rem* oraz *in personam* postępowania karnego
- 2) Art. 313 § 1 KPK stanowi, że jeżeli istnieje **dostatecznie uzasadnione podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba**, konieczne jest dokonanie trzech czynności:
 - a) **sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów,**
 - b) **ogłoszenie go niezwłocznie podejrzanemu,**
 - c) **przesłuchanie podejrzanego**

Wyjątkiem jest sytuacja, w której osoba podejrzana **ukrywa się lub jest nieobecna w kraju.**

Przedstawienie zarzutów

3) W postanowieniu o przedstawieniu zarzutów wskazuje się **podejrzanego, dokładnie określa zarzucany mu czyn i jego kwalifikację prawną** (art. 313 § 2 KPK)

4) **Fakultatywne uproszczenie w dochodzeniu** – brak konieczności wydania postanowienia, można przedstawić zarzut a jego treść utrwalić w protokole przesłuchania (art. 325g KPK)*

*możliwość ta jednak nie ma zastosowania do sytuacji, gdy stosowane jest tymczasowe aresztowanie (art. 325g KPK) oraz inne środki zapobiegawcze (art. 249 KPK)

Należy wtedy wydać postanowienie o przedstawieniu zarzutów!

Zmiana zarzutów

Przepis art. 314 KPK wymaga tego wyłącznie wtedy, gdy okaże się, że podejrzanemu należy zarzucić:

- 1) czyn nie objęty wydanym uprzednio postanowieniem o przedstawieniu zarzutów,**
- 2) czyn w zmienionej w istotny sposób postaci (niezależnie od tego czy zmiana jest na korzyść czy na niekorzyść podejrzanego),**
- 3) ten sam czyn, ale zakwalifikowany z surowszego przepisu.**

Czynności związane z zamknięciem postępowania przygotowawczego

- 1) Końcowe zaznajomienie z materiałami postępowania przygotowawczego – art. 321 KPK
 - **podmioty uprawnione**: podejrzany, i jego obrońca
 - przeprowadzane **na wniosek**
 - **Wyjątek**
gdy postępowanie jest umarzone (art. 322 par. 1 KPK) - por. jednak art. 306 par. 1 b KPK

Czynności związane z zamknięciem postępowania przygotowawczego

1) Końcowe zaznajomienie z materiałami postępowania przygotowawczego – art. 321 KPK

Prowadzący postępowanie powiadamia podejrzanego i obrońcę o terminie końcowego zaznajomienia, pouczając ich o prawie uprzedniego przejrzenia akt w terminie odpowiednim do wagi lub zawichości sprawy, określonym przez organ procesowy.

Termin zaznajomienia podejrzanego z materiałami postępowania powinien być tak wyznaczony, aby od daty doręczenia zawiadomienia o nim podejrzanemu i jego obrońcy upłynęło co najmniej 7 dni.

Czynności związane z zamknięciem postępowania przygotowawczego

1) Końcowe zaznajomienie z materiałami postępowania przygotowawczego – art. 321 KPK

W czynnościach zaznajomienia podejrzanego z materiałami postępowania ma prawo uczestniczyć obrońca.

Nieusprawiedliwione niestawiennictwo podejrzanego lub jego obrońcy nie tamuje dalszego postępowania.

W terminie 3 dni od daty zaznajomienia podejrzanego z materiałami postępowania strony mogą składać wnioski o uzupełnienie śledztwa.

Czynności związane z zamknięciem postępowania przygotowawczego

- 2) Wydanie postanowienia o zamknięciu śledztwa (art. 321 par. 6 KPK).
 - nie jest konieczne, gdy sprawa jest umarzana (art. 322 par. 1 KPK)
 - nie jest konieczne w dochodzeniu, chyba że oskarżony jest tymczasowo aresztowany (art. 325g KPK)

- 3) Zamknięcie postępowania przygotowawczego **nie oznacza** zakończenia postępowania przygotowawczego!!!